

Digitale indiening via website platformparticipatie

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Directie Participatie

o.v.v. Ontwerp Notitie Reikwijdte en Detailniveau Voordelta

Onderwerp:

Zienswijzen op Ontwerp Notitie Reikwijdte en Detailniveau Voordelta

Gegevens indieners:

- Kennis Community Oosterschelde (kernteam: Philip Drontmann Alliantiemanager, dhr. Idco Duijnhouwer, dhr. Leo Adriaanse en mevr. Renée Bron)
p/a Hobbemalaan 80
3723 ET Bilthoven
- Philip Drontmann Alliantiemanager (KvK 68122071)
Hobbemalaan 80
3723 ET Bilthoven
- Shared Concepts (Kvk 62504126)
Bokweg 16
3253 AB Ouddorp
- Origame (KvK 55069568)
Postbus 150
3940 AD Doorn

Bilthoven, 21 juli 2025

1. Inleiding

Hierbij dienen bovengenoemde partijen gezamenlijk de navolgende zienswijzen in op de Ontwerp Notitie Reikwijdte en Detailniveau Voordelta d.d. 10 juni 2025 (hierna 'NRD') zoals gepubliceerd op de website <https://www.platformparticipatie.nl/voordelta-vlakte-van-de-raan/planning-voordelta-vlakte-van-de-raan/3067607.aspx>.

2. Belang**Kennis Community Oosterschelde**

De Kennis Community Oosterschelde (KCO) is een netwerkorganisatie van wetenschappers, beleidsmakers en maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor kennisdeling over het functioneren van het Oosterschelde-estuarium en de aangrenzende gebieden, waaronder de Voordelta. De bovengenoemde natuurlijke personen vormen samen de kerngroep van KCO.

De Voordelta is ecologisch en hydrologisch direct verbonden met de Oosterschelde. Ingrepen of beleidswijzigingen in het ene gebied kunnen gevolgen hebben voor het andere.

De KCO fungeert als kennispartner en denktank rond mariene processen, natuurwaarden en duurzame ontwikkeling in deze regio.

De leden van de community hebben langdurige betrokkenheid en deskundigheid op relevante onderwerpen als morfologie, ecologie en waterveiligheid.

Gelet op de expertise en de inhoudelijke focus van de community, en het feit dat zij de belangen behartigt van een breed collectief met wetenschappelijke en maatschappelijke betrokkenheid bij het Voordelta-gebied, is de Kennis Community Oosterschelde aan te merken als belanghebbende.

Philip Drontmann Alliantiemanager

De Alliantiemanager brengt partijen met een plan waar de Nederlandse kust of delta beter van kan worden bij elkaar. De Alliantiemanager verdiept zich in de inhoud van de materie en kan het proces organiseren en begeleiden, beweging creëren en zorgen dat partijen niet over elkaar maar mét elkaar spreken en laat hun ervaren dat er veel te winnen valt.

De Alliantiemanager stimuleert de gezamenlijk gevoelde essentie. Hij stuwt het proces voorwaarts, met gebruik van zijn ruime ervaring, zijn relevante netwerk en zijn vakkennis. In het licht van het voorgaande is De Alliantiemanager aan te merken als belanghebbende.

Shared Concepts

Shared Concepts biedt een interdisciplinaire ontwerp- en adviespraktijk en platform dat zich bezighoudt met ruimtelijke ordening, landschapsontwikkeling en gebiedsgerichte co-creatie, met specifieke focus op kustgebieden en klimaatadaptatie.

Shared Concepts heeft als platform voor Gebiedscoalitie 'De Banjaard' en de Proeftuin Zeewaarts in eerdere trajecten bijgedragen aan strategische visievorming voor de Zuidwestelijke Delta en participatieve gebiedsontwikkeling.

Vanuit hun werkzaamheden en visie op co-creatie in delta's en kustzones zijn zij mede verantwoordelijk voor het verbinden van lokale en regionale belangen.

Besluiten over de reikwijdte en detailniveau van projecten in de Voordelta zijn van directe invloed op het werkgebied en de betrokkenheid van Shared Concepts in toekomstige trajecten.

Vanwege hun inhoudelijke expertise, trackrecord in participatieve planvorming en betrokkenheid bij duurzame ruimtelijke inrichting van de zuidwestelijke delta is ook Shared Concepts als belanghebbende aan te merken, mede omdat zij zich beroepen op een duurzaam en concreet belang in het gebied.

Origame

Origame helpt complexe maatschappelijke opgaven hanteerbaar te maken door het gebied centraal te stellen. De gebiedsgerichte benadering geeft betekenis en handelingsperspectief. Nieuwe combinaties van partijen ontstaan en resultaten die voorheen onmogelijk bleven worden gerealiseerd. Met 'Zundert Floreert' kreeg hun aanpak in 2023 de 'Aan de slag met de Omgevingswet Trofee' uit handen van minister Hugo de Jonge.

Origame is betrokken als onafhankelijk procesadviseur op de Kop van Schouwen en de Manteling van Walcheren. In 2024 is met ARK Rewilding het Seascape Voordelta Collectief opgezet. Daarbij wordt voor het eerst de gebiedsgerichte benadering op zee toegepast.

Origame maakt Tussenruimtes. Opgaven die langs reguliere weg niet of nauwelijks tot oplossingen komen, worden daarin door een netwerk van partijen vertaald in concrete (fysieke) acties en experimenten. De Voordelta is bij uitstek een gebied dat vraagt om deze benadering.

Origame is derhalve aan te merken als belanghebbende.

Samengevat, de bovengenoemde personen, entiteiten en organisaties:

- hebben een aantoonbare inhoudelijke en professionele betrokkenheid bij de Voordelta of direct aangrenzende gebieden;
- beschikken over relevante kennis, belangen of activiteiten die geraakt worden door de besluiten zoals voorbereid via de NRD van 10 juni 2025;
- kunnen worden gezien als partijen wier belangen rechtstreeks zijn betrokken bij het planproces, en zijn daarmee belanghebbenden zoals bedoeld in artikel 1:2 Awb.

3. Bezwaren en onderbouwing

Zienswijze 1

In paragraaf 2.1 van de NRD wordt een gebiedsbeschrijving van de Voordelta gegeven. Deze beschrijving is te beperkt. Een beschrijving van de huidige dynamiek in de Voordelta ontbreekt.

De Voordelta is ontstaan door menselijk ingrijpen (selnering en moernering) in het bestaande lagunaire systeem zoals dat aan het begin van onze jaartelling aanwezig was in de zuidwestelijke delta. Dat ingrijpen heeft geleid tot het ontstaan van onze zeearmen met als gevolg diepe erosieputten tot 50 meter diep en dijkvallen langs de Zeeuwse kust. Het materiaal uit de erosieputten aangevuld met sediment van de rivieren heeft de vorming van de Voordelta mogelijk gemaakt. Al in de 19e eeuw is de Voordelta gaan eroderen als gevolg van de aanleg van de Kreekrakdam, waardoor de Oosterschelde werd afgesloten van de Westerschelde, en aanleg van de Nieuwe Waterweg, waardoor de Rijn en Waal deels werden omgeleid. Dit leidde tot verstoring van sediment aanvoer en afbraak van de Voordelta door golf- en getijbewegingen. De na 1953 aangelegde Deltawerken hebben de situatie verslechterd door de rivieren, de primaire opbouwende kracht van een delta, definitief af te sluiten van het kustsysteem, waarmee de sedimentaanvoer een halt werd toegeroepen en daarmee de verdere opbouw van de zuidwestelijke delta. Daar boven op is ook de natuurlijke sedimenttoevoer afgenomen door waterreguleringswerken in de rivieren. De voeding van het natuurlijk systeem met natuurlijk sediment werd stopgezet. Hierdoor kregen getij, wind en golven vrij spel om de door de mens gecreëerde onbalans te herstellen, wat in dit geval heeft geleid tot erosie en transport in noordoostelijke richting als resultante van de overheersende noordwestelijke en zuidwestelijke stormen en de heersende getijstroom. De Voordelta erodeert dus omdat de mens wederom een onbalans heeft gecreëerd waar de natuur op

reageert met een aanpassing aan de ontstane situatie. De voorzijde van de Voordelta erodeert door golven en getij, het losgekomen materiaal verzamelt zich in zandbanken die zich in noordoostelijke richting gaan verplaatsen als gevolg van de resultante van de overheersende natuurkrachten. De bouw van de 2e Maasvlakte zorgde voor een nieuwe verstoring van het natuurlijk systeem en bewerkstelligt dat deze verplaatsing bij Voorne een halt wordt toegeroepen, waardoor deze zandplaten gaan aanlanden en onderdeel worden van de bestaande kustlijn. Inmiddels erodeert het front van de Voordelta met een snelheid van vijf meter per jaar.

De indieners menen dat deze kennis over de dynamiek van het systeem essentieel is om te komen tot een zinvol en effectief Beheerplan Voordelta 2028-2034 dat gericht is op structureel ecosysteemherstel, rekening houdend met de langetermijn ontwikkelingen.

Zienswijze 2

Voorts ontbreekt in paragraaf 2.4 van de NRD aandacht voor de systemische gevolgen van zeespiegelstijging. Immers, wanneer de zeespiegel stijgt komt het water hoger te staan tegen het strand, golven breken dicht bij het land en nemen zand mee de zee in. Dat zand wordt verplaatst naar dieper water, zodat het strandprofiel weer in evenwicht komt. Zand uit de hogere delen van het strand (lees: de duinen) wordt naar beneden verplaatst. Het strand wordt smaller en verschuift landinwaarts en de duinen eroderen om zand te leveren aan de zeebodem. Uiteindelijk leidt iedere meter zeespiegelstijging op locaties zonder dammen en dijken tot 100 meter landinwaartsverplaatsing van de kustlijn (De Regel van Bruun).

Deze zorgelijke ontwikkeling dient in de NRD opgenomen te worden om te komen tot een gebiedsgericht zinvol en effectief Beheerplan Voordelta 2028-2034. Zonder besef van wat op het gebied afkomt, kan/zal zelfs een geslaagde uitvoering van enkel de momenteel voorziene maatregelen leiden tot een klassiek geval van 'operatie geslaagd, patiënt overleden'.

Zienswijze 3

Sta binnen het Beheerplan Voordelta, liefst vergunningsvrij, experimentele, nature-based oplossingen toe die gericht zijn op structureel ecosysteemherstel, natuurherstel, waterveiligheid en klimaatadaptatie zonder voorafgaande eis tot natuurcompensatie vanwege ecologische schade op de korte termijn, mits ze op basis van wetenschappelijke onderbouwing bijdragen aan langetermijn natuurwinst. Concreet denken de indieners aan pilots en experimenten met (bescheiden) suppleties, plantaardige en mariene biobouwers als nagestreefd door:

- Kennis Community Oosterschelde (Gebiedscoalitie 'De Banjaard'/Shared Concepts) als neergelegd in het Plan van Aanpak Proeftuin Zeewaarts van 24 november 2024 ([Bijlage 1](#)) en de Presentatie Proeftuin Zeewaarts van 3 april 2025 ([Bijlage 2](#)). **Proeftuin Zeewaarts** zet in op duin- en rivervorming, suppleties, plantaardige en mariene biobouwers en zachte stuifdijken als klimaatadaptatieve maatregelen op basis van drie proefprojecten ontwikkeld vanuit (regionaal) onderwijs en wetenschap in samenwerking met de gemeente Schouwen-Duiveland, de provincie Zeeland en het Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta;

- het **Seascape Voordelta Collectief**, een initiatief van ARK Rewilding Nederland (Bijlage 3). Dit Collectief stimuleert kleinschalige rewilding en experimenten in nauwe samenwerking met burgers, ondernemers en kennisinstellingen.

Beide initiatieven zijn gebaseerd op wetenschappelijk onderbouwde ontwerp vragen en vallen binnen de doelen van Natura 2000 (habitatverbetering, veerkracht). De pilots en experimenten moeten ingebed worden in een adaptief, langdurig en breed gemonitord kader. De voordelta is niet statisch, maar altijd in beweging en aan verandering onderhevig. Deze dynamiek creëert nieuwe uitdagingen zowel voor natuur, waterveiligheid als gebruik. Maatregelen uit het verleden voldoen vaak niet meer en vragen om herziening, aanpassing. Nieuwe inzichten en maatregelen met onderbouwing, zijn hard nodig. Het ontwikkelen hiervan is complex en vraagt daarom om experimenteerruimte en tijd. Pilots bieden essentiële handreikingen voor de toekomst. Zo kan de Voordelta veerkrachtig blijven in het licht van klimaatverandering en Europese instandhoudingsverplichtingen voor habitats.

De ecologische evaluatie (Witteveen+Bos & Altenburg&Wymenga, 8 dec 2023) laat zien dat met de bestaande maatregelen de instandhoudingsdoelen niet structureel worden gehaald en dat bepaalde maatregelen wel positieve effecten hebben op soorten maar onvoldoende effect op doelwaarden. Geadviseerd wordt onder andere om interventies buiten-sectoraal, experimenteel en adaptief uit te rollen. Pilots en experimenten gericht op verbetering van het bodemleven, voedsel voor vogels, verbetering van de balans tussen kort- en langlevende soorten, begunstiging van riffen en larven, versterking van de natuurlijke procesdynamiek en veerkracht tegen klimaatverandering en zeespiegelstijging passen binnen de EU-habitatverplichtingen. Er is een plicht om positieve trends te realiseren, niet slechts statisch instandhouden (wat ook slechts ten dele lukt momenteel). Investeren in Nature Based Solutions kunnen bovendien maatschappelijke winsten opleveren, zoals CO2 opslag.

De op 24 juni 2024 vastgestelde Verordening (EU) 2024/1991 over Natuurherstel verplicht de lidstaten om vóór 2030 maatregelen te treffen die 20% van de land- en zee-ecosystemen in herstel brengen. Artikel 5 benadrukt het belang van structureel herstel van zeebodemhabitats. Onder de verordening:

- vallen experimenten zoals oesterriffen of met biobouwers versterkte suppleties onder 'herstelmaatregelen' die actief bijdragen aan hersteldoelen;
- ligt de nadruk op systeembenadering en preventieve actie (artikel 3.2), niet op punitieve beoordeling van tijdelijke verstoring;
- wordt expliciet ruimte geboden voor gebiedsspecifieke invulling en adaptieve benaderingen.

Concreet verzoeken wij het volgende op te nemen in de NRD en vervolgens in het beheerplan en MER daarvoor:

a. Experimenteerruimte creëren

Opnemen van een juridisch-technische ruimte voor tijdelijke natuurimpact bij experimentele herstelmaatregelen, mits:

- Wetenschappelijk onderbouwd (bv. via plan van aanpak of monitoringplan);
- Duidelijke langetermijnwinst voor habitats en daarbij behorende soorten (ook al wijzigen die onder invloed van klimaatwijziging zoals verandering van temperatuur) aannemelijk is;
- Onder adaptief beheer en evaluatie staan;
- Samenwerking met kennisinstellingen, regionale overheden en maatschappelijke partners is geborgd.

b. Vergunningsvrije of vereenvoudigde vergunning

Voor experimentele maatregelen die bijdragen aan natuurdoelen, verzoeken wij:

- Ofwel uitsluiting van de vergunningplicht (met aanpassing van Artikel 2.7 lid 2 Wet Natuurbescherming);
- Ofwel een versnelde vergunningprocedure voor experimenten onder 5 ha / < 5 jaar looptijd;
- Ofwel erkenning als Natura 2000-herstelmaatregel onder EU-Verordening 2024/1991, zodat geen compensatie vereist is voor tijdelijke verstoring.

c. Toepassen van 'no regret'-principe

Projecten als Proeftuin Zeewaarts en Seascape Voordelta houden sediment en natuurwaarden vast en kennen additionele positieve maatschappelijke baten, zoals:

- Waterveiligheid
- Kostenbesparing dijk- en kunstwerkonderhoud
- Habitats, gradiënten voor natuurontwikkeling
- Groei biomassa
- Opleving visserij en schelpdierkweek
- Vismigratie door herstel geleidelijke zout-zoet gradiënt
- CO2opslag
- Zoetwaterbellen onder strandwallen
- Duinen tegen zoute kwel en voor opslag

Deze projecten verdienen de 'no regret'-status binnen het beheerplan.

4. Tot slot

De Voordelta is van uitzonderlijke waarde én urgentie. De tijd is rijp om de beleidsmatige ruimte te creëren voor maatregelen die bijdragen aan een robuust, veerkrachtig en dynamisch ecosysteem. Niet ondanks, maar dankzij experiment, rewilding en samenwerking!

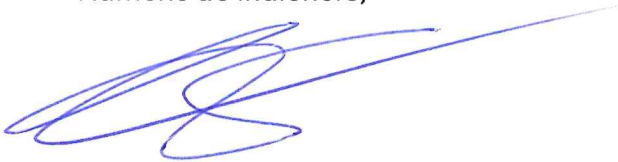
De uitkomst van het kenniscongres (2018) in het ir. J.W. Topshuis op Neeltje Jans, georganiseerd door (de voorloper van) Kennis Community Oosterschelde, was dat er nog een generatie, 30 jaar, de tijd is om te experimenteren voordat definitieve

besluitvorming moet plaatsvinden in verband met de gevolgen van zeespiegelstijging en klimaatverandering (www.onzeoosterschelde.nl en www.sharedconcepts.nl). Er is inmiddels 20% van die tijd verstreken. Verder tijdsverlies kunnen wij ons ten opzichte van de natuur in de Voordelta en de generaties na ons, niet veroorloven.

Wij zijn graag bereid onze kennis en netwerken in te zetten om dit te realiseren. Wij vragen u onze zienswijzen serieus te overwegen en zoveel mogelijk mee te nemen in de definitieve NRD en het op te stellen Beheerplan Voordelta en de MER.

Namens de indieners,

Mevr. Renée Bron